

Universitets- och
högskolerådet

Analys, främjande och tillträdesfrågor

Föredragande
Annika Ghafoori
Utredare

010-470 06 40
annika.ghafoori@uhr.se

YTTRANDE

Diarienummer
1.2.3-00524-2017

Datum
2017-09-29

Postadress
Box 45093
104 30 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2
111 60 Stockholm

Telefon
010-470 03 00

Organisationsnummer
202100-6487

www.uhr.se

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över delbetänkandet Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60)

Kulturdepartementets dnr Ku2017/01534/DISK

UHR konstaterar att några av utredningens förslag berör frågor inom myndighetens verksamhetsområde. Dessa förslag har analyserats utifrån UHR:s uppdrag att verka inom ramen för minoritetspolitikens mål, ge stöd och information om högskolestudier, föreskriva inom tillträdesområdet, arbeta för att motverka diskriminering samt främja likabehandling och breddad rekrytering till högskolan.

UHR ser det som positivt att regeringen valt att utreda hur lagstiftning och uppföljning kan skärpas för att öka efterlevnaden av minoritetspolitiken. Myndigheten har under flera års tid i samband med skolmyndigheternas samråd¹ med företrädare för de nationella minoriteterna, fått information om att de nationella minoriteterna upplever att rättigheter inom utbildningsområdet efterlevs bristfälligt och att det behövs mer uppföljning.

Förslag 3.7 Behov av mer kunskap om eventuella skillnader mellan könen

UHR instämmer i utredningens förslag att regeringen bör överväga att ge den nya jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att i sin verksamhet särskilt beakta de nationella minoriteternas situation.

¹ Universitets- och högskolerådet, Universitetskanslersämbetet, Skolverket, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Förslag 4.3.2 Ett förtydligande av vad det innebär att samråda

UHR instämmer i utredningens förslag att det bör anges i minoritetslagen att samråd innebär en strukturerad dialog mellan myndigheter och de nationella minoriteterna i syfte att de nationella minoriteternas behov och synpunkter ska kunna beaktas i beslutsfattande.

UHR har sedan 2013, då myndigheten bildades, deltagit i olika typer av samråd och ser att tydliga strukturer för samråd gagnar både UHR som myndighet och de nationella minoriteterna. Fungerande samråd som upplevs som legitima av de som deltar kan ge de nationella minoriteterna inflytande och myndigheten fördjupad kunskap om de nationella minoriteternas situation och behov, samt underlag inför beslut om utveckling av verksamheten.

Förslag 4.3.4 Förutsättningarna för barn och ungdomar bör beaktas särskilt

UHR instämmer i utredningens förslag att det bör framgå av minoritetslagen att förvaltningsmyndigheterna särskilt ska beakta förutsättningarna för barn och unga som tillhör de nationella minoriteterna.

Ungdomars möjligheter till inflytande bör lyftas fram i minoritetslagen

UHR ser att det är viktigt att ungdomar kommer till tals i de frågor som berör dem, för myndighetens del i frågor inom utbildningsområdet. Vid de samråd som har genomförts med företrädare för de nationella minoriteterna har ibland företrädare för ungdomsorganisationerna saknats för enskilda minoritetsgrupper vilket kan ge ett bristfälligt ungdomsperspektiv på de utbildningsfrågor som diskuteras.

Förslag 5.2 En nystart för uppföljning och samordning av minoritetspolitiken

UHR instämmer i utredningens förslag att den myndighet eller de myndigheter som på övergripande nationell nivå ska ansvara för främjande, samordning och uppföljning av minoritetspolitikens efterlevnad bör ha ett tydligare uppdrag och utökade resurser för att kunna följa upp, analysera och driva på efterlevnaden av de minoritetspolitiska målen, stödja övriga myndigheter, landsting och kommuner

UHR har under flera års tid i samband med samråd med företrädare för de nationella minoriteterna, fått information om att de nationella minoriteterna upplever att grundläggande rättigheter inom utbildningsområdet efterlevs bristfälligt och att det saknas uppföljning.

Därför ser UHR att det utifrån ett myndighetsperspektiv finns behov av ett centralt nationellt stöd för främjande och uppföljning av minoritetspolitiken vilket kräver resurser för att den ska kunna genomföras.

Förslag 5.3.3 Myndigheter med tillsynsansvar behöver integrera minoritetsfrågorna bättre i sitt arbete

UHR instämmer i utredningens förslag att tillsynsmyndigheter bör arbeta mer aktivt och systematiskt med att beakta de nationella minoriteternas rättigheter inom ramen för den ordinarie tillsynsverksamheten – behovet finns inom hela utbildningsområdet.

UHR ser även ett behov av att tillsynsmyndigheterna själva initierar tematisk tillsyn för att säkerställa efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter inom hela utbildningsområdet.

I samband med samråd med företrädare för de nationella minoriteterna har UHR fått signaler om att de nationella minoriteterna upplever att rättigheter inom hela utbildningsområdet efterlevs bristfälligt.

Vid samråden har företrädare för de nationella minoriteterna efterfrågat mer systematisk inspektion inom hela utbildningsområdet, exempelvis lärares kompetens om nationella minoriteter och deras rättigheter, nationella minoritetsspråk, rasism/antisemitism/antiziganism liksom innehåll i läromedel, utbildningsplaner och undervisning om nationella minoriteter och minoritetsspråk, se rapporten *Nationella minoritetsutbildningar 2014-2016*, sidan 21, UHR 2017.

Förslag 8.2 Insatser för att utbilda och rekrytera personal med språk- och kulturkompetens

UHR instämmer inte i utredningens förslag om att regeringen bör ge uppföljningsmyndigheten/uppföljningsmyndigheterna ett övergripande ansvar att följa och informera om utbudet av utbildningar och andra möjligheter till kompetensutveckling. UHR bedömer att informationsuppdraget kring utbildningar på nationella minoritetsspråk inom högre utbildning väl täcks av de uppdrag som myndigheten har och avråder från att ytterligare kommunikationsplattformar byggs upp.

Däremot ser UHR en möjlighet att ytterligare förstärka uppdragen kring inspiration och information och detta bör göras i samverkan med representanter från målgruppen.

Informera om utbildningsutbud

UHR har i dag i uppdrag att informera om högskoleutbildning i syfte att enskilda individer ska kunna göra välavvägda utbildningsval. Myndigheten ska också biträda vid antagning av studenter, ansvara för ett samordnat antagningsförfarande på uppdrag av universitet och högskolor och ge service och råd i fråga om studieadministrativ verksamhet. Information om högskolestudier finns idag på UHR:s webbplatser Antagning.se och Studera.nu. Därtill kommer ett särskilt informationsuppdrag för målgruppen vägledare som UHR ska nå inom alla utbildningsnivåer. UHR bedömer att informationsuppdraget kring utbildningar på minoritetsspråk inom högre utbildning väl täcks av de uppdrag som myndigheten har och avråder från att ytterligare kommunikationsplattformar byggs upp.

UHR ser däremot att uppdragen kring inspiration och information kan förstärkas, ett arbete som bör göras i samverkan med representanter från målgruppen. Den webbsida som idag finns med samlad information, Minoritet.se, skulle kunna vara en ingång från vilken länkar går till våra olika myndighetssajter.

Förslag 11.3.1 Förbättrad uppfyllelse av läroplanernas målsättning

UHR instämmer i utredningens förslag att ge Skolverket i uppdrag att granska hur de nationella minoriteterna och deras rättigheter framställs i läromedel och i undervisning samt att utöka utbudet av utbildningsmaterial om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken.

Företrädare för nationella minoriteterna har vid samråd framfört att det finns brister i hur de nationella minoriteterna och deras rättigheter samt de nationella minoritetsspråken lyfts fram i läromedel och i undervisning inom hela utbildningsområdet. De har även fört fram att det till viss del saknas eller finns för litet utbud av läromedel på de nationella minoritetsspråken.

Förslag 11.3.2 Förbättrade kunskaper bland lärarna

UHR instämmer i utredningens förslag att införa krav på kunskap om de nationella minoriteterna och deras rättigheter i examensmålen för förskollärare, grundskollärare och ämneslärare. UHR vill också framföra att det är viktigt att skolans personal (lärare och andra) har kunskaper och verktyg för att motverka diskriminering och trakasserier av de nationella minoriteterna i utbildningsmiljön.

Det har vid de senaste årens samråd med företrädare för nationella minoriteter lyfts att de generellt upplever att lärare och övrig personal inom hela utbildningsområdet har bristande kunskaper om de nationella minoriteterna och deras rättigheter, de nationella minoritetsspråken samt hur rasism och trakasserier kan motverkas.

11.3.3 Ökad medvetenhet inom folkbildningen

UHR instämmer i utredningens förslag att regeringen bör ge Folkbildningsrådet i uppdrag att utarbeta en handlingsplan för att öka medvetenheten om de nationella minoriteterna och deras rättigheter inom folkbildningen samt att det bör läggas till i examensmålen för folkhögskollärare att de nationella minoriteterna och deras rättigheter ska beaktas.

UHR vill också framföra att det är viktigt att folkbildningens personal har kunskaper i att motverka diskriminering och trakasserier av de nationella minoriteterna. De behöver verktyg för att möta diskriminering och trakasserier i utbildningsmiljön.

UHR ser att det är viktigt att lärare inom folkbildningen har goda kunskaper om de nationella minoriteterna och deras rättigheter, de nationella minoritetsspråken samt kunskap om hur rasism och trakasserier kan motverkas. UHR ser också att folkhögskolornas verksamhet bidrar till breddad rekrytering till högskolan, särskilt av personer från studieovana hem, vilket är särskilt aktuellt för romska ungdomar.

11.4.1 Uppföljningsmyndigheternas kunskapshöjande uppdrag

UHR instämmer i utredningens förslag att uppföljningsmyndigheten/ uppföljningsmyndigheterna bör ha ett tydligt kunskapshöjande och utåtriktat uppdrag.

UHR ser också att det finns bristande kunskaper om de nationella minoriteternas rättigheter och de nationella minoritetsspråken inom majoritetssamhället och statliga myndigheter och att det behövs ytterligare nationella och regionala kunskapshöjande insatser för att de minoritetspolitiska målen ska efterlevas.

12.3 Bevarandeprogram för minoritetsspråken

12.7 Behovet av institutioner

UHR instämmer i utredningens förslag att regeringen snarast bör ta initiativ till att utforma ett långsiktigt bevarandeprogram för Sveriges fem nationella minoritetsspråk.

Detta förutsätter ett fungerande utbildningssystem och institutioner för de nationella minoriteternas språk och kultur.

Det finns ett flertal faktorer som påverkar möjligheterna att bevara och utveckla de nationella minoritetsspråken – UHR ser att ett fungerande utbildningssystem är centralt. För att kunna erbjuda undervisning av god kvalitet i grund- och gymnasieskola samt högskola krävs att högskolan utbildar lärare i de nationella minoritetsspråken och bedriver forskning inom området.

I dagsläget saknas utbildningar och sökande i tillräcklig utsträckning för ett sammanhängande utbildningssystem för nationella minoriteter, inte minst inom högre utbildning. UHR ser behov av en nationell strategi för att utbildningssystemet ska fungera och bidra till att de nationella minoritetsspråken kan bevaras. UHR har vid samråd med företrädare för de nationella minoriteterna uppmärksammat på behovet av nationella institutioner för alla nationella minoriteters språk och kultur.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ulf Melin i närvaro av avdelningschefen Tuula Kuosmanen efter föredragning av utredare Annika Ghafoori. I beredningen av ärendet har även utredare Frida Lundberg och biträdande avdelningschef Helene Säll Mattsson deltagit.

Ulf Melin

Annika Ghafoori